

MEDICINA D'OCCITÀNIA

GUILHÈM ADER (c. 1567 – 1638), METGE I POETA GASCÓ.

CORBELLA I CORBELLA, Jacint

RESUM: Es dona notícia de Guilhem Ader (c. 1567-1638) metge gascó, que exercí a Tolosa i després es retirà a Gimont, on morí. En la seva obra mèdica tingué interès un estudi sobre els miracles descrits a l'Evangelí. Autor d'una obra important com a poeta gascó, principalment un poema dedicat a Enric IV, rei de França i de Navarra, que últimament ha estat revalorada.

Paraules clau: "Guilhem Ader" "medicina Toulouse" "medicina occitana" "poesia occitana" "metge Gascunya" "Lombez" "Gimont".

RESUMEN: Se da una breve noticia de Guilhem Ader (c. 1567-1638), médico gascón, que ejerció en Tolosa i después se retiró a Gimont, donde murió. En su obra médica tiene interés un estudio sobre los milagros descritos en el Evangelio. Autor de una obra importante como poeta occitano, principalmente un poema dedicado a Enrique IV, rey de Francia y de Navarra. En los últimos años su obra ha sido revalorada.

Palabras clave: "Guilhem Ader" "medicina Toulouse" "medicina occitana" "poesia occitana" "médico Gascuña" "Lombez" "Gimont".

*

Guilhèm Ader fou un metge que exercí a Tolosa de Llenguadoc en el primer terç del segle XVII. Fou metge de l'Hospital Saint-Jacques de Tolosa, professor de medicina i autor d'una obra mèdica d'un cert interès, tot i que no se'l considera en els primers rengles de la medicina del seu temps. També és autor d'una obra poètica en llengua occitana, que ha tingut una discreta difusió i ha estat objecte de més estudis posteriors. Avui té més interès el vessant literari que el mèdic. S'esmentaran els dos aspectes.

DADES PERSONALS

Les dades sobre el seu naixement no són pas totes coincidents. Es va suposar que va néixer a Lombez, a la dècada dels anys 1570, i durant temps es considerà com a data

més probable el 1578. En alguns llocs se cita com a lloc de naixement Gimont, que sí que és el lloc de naixença de la seva dona i on ell va morir el 1638. Wolff en el diccionari de tolosans, cita l'any 1575, però amb dubte sobre el lloc real de naixença (1). Després del col·loqui sobre la seva obra, fet a Lombez el 1991, s'accepta com a data de naixement l'any 1567. Ambdues viles, Lombez i Gimont, són relativament properes a Tolosa, a les terres d'Armanyac, a l'actual departament del Gers.

Va fer els estudis de medicina a Montpeller, després d'un aprenentatge inicial a Tolosa. El 1599 torna a Tolosa per a exercir com a metge. Va estar-hi més de vint-i-cinc anys, fins que el 1625 es va retirar a Gimont. No se sap massa de la seva activitat com a metge, a banda de la seva vinculació a l'hospital. Eren temps de guerres de religió, entre catòlics i protestants, els hugonots.

De fet va ser a França una llarga guerra civil, que van guanyar els catòlics, però van fer una pau amb concessions i al final, esgotada la dinastia dels Valois, va arribar al tron el cap dels protestants, Enric de Navarra, que també era indirectament de la família reial. Prèvia la seva conversió es va convertir en Henri IV, que era en realitat rei de Navarra i d'origen gascó. Amb ell van començar els Borbons a França. Aquesta vinculació d'Enric de Borbó amb la Gascunya té una influència clara en l'obra de Guilhèm Ader. (2)

Ader participà com a metge i cirurgià en l'exèrcit, denominat "l'Armée de la Ligue", comanada pel duc de Joyeuse i que actuà en aquestes conteses. Sembla que el qui va influir en la dedicació militar d'Ader fou el metge Mercier, mestre seu, i metge de l'arquebisbe de Tolosa, per altra banda parent del duc de Joyeuse. El 1625, ja s'ha dit, es retirà a Gimont. Allà va morir el 23 de juny de 1638 i és esmentat com a "doctor en medicina i metge de la vila de Gimont"

L'OBRA MÈDICA ESCRITA

Ader és esmentat en alguns reculls biogràfics clàssics de medicina, com són els d'Eloy, del segle XVIII i de Bayle i Thillaye, del segle XIX (3, 4). Però sobretot és més comentat en el text ja esmentat de Dupuy.

Es coneixen alguns treballs de Guilhem Ader. Potser el més important, des del punt de vista mèdic estricte, sigui "*De pestis contagione, praevisioe et remediis*", imprès a Tolosa l'any 1628.

Però ha estat més comentat, i sembla que més editat el text "*Enarrationes de aegrotis et morbis in Evangelio*", amb títol més llarg "*Opus in miraculorum Christi Domini amplitudinem*

Eccleasiae Christianae elimatum” Sembla que hi ha una primera edició de 1620 i també una de 1621 (5). L'edició més coneguda potser sigui la de 1623, (6). Cal remarcar la repetició continuada d'edicions, per veure el ressò del treball.

S'ha escrit que era una obra una mica extravagant en la que comentava els miracles de Crist. El llibre està dividit en tres parts i el seu contingut és fins a cert punt divers. Tracta de la lepra, les paràlisis, del cas d'una dona invàlida, també dels cecs, sords i muts, de les hemorroides, d'afeccions mentals com l'epilèpsia i la melancolia. També dels llunàtics, i encara de casos de licanotropia i d'homes-llop. Eloy, i Bayle que el reproduïx, diu: “Tractat curiós que no està pas mancat d'erudició. L'autor hi examina la naturalesa de les malalties que Jesucrist, durant la seva vida mortal, havia curat als homes, i de seguida explica que només podien ser curades per un miracle, perquè estaven per sobre de l'art de la medicina”. També indica que Mead, autor anglès, ha recullit alguna cosa d'aquesta matèria en el seu comentari “De morbis biblicis”.

Sembla que també és autor d'una altra obra mèdica, aquesta vegada editada en francès, també el 1628; “*De la méthode de consulter les maladies chirurgicales*”

L'OBRA POÈTICA

Probablement tingui més interès pel fet d'estar escrita en llengua gascona, occitana, que pel seu contingut, que no sembla que sobresurti per sobre d'altres autors del seu temps. Pensem que és rigorosament contemporani de Cervantes i de Shakespeare. Aquesta obra ha estat revaloritzada a partir de l'estudi i reedició, fet per Alfred Jeanroy, l'any 1904 (7) i del col·loqui de Lombez de 1991 (8,9)

L'obra que va tenir més difusió és el poema dedicat a Enric de Navarra, després Henri IV de França, publicat després de la mort d'aquest, a mans de Ravailac, el 1610. Es va publicar el 1610 i Dupuy assenyala que “és un poema èpic en quatre cants que quedarà com un dels clàssics de la literatura occitana”. (10). Ja s'ha dit que Enric de Navarra també era gascó. El títol és una mica llarg: “*Luo Gentilhòme Gascoun e lous hèits de Gouerre deu gran è poderouòs Henric Gascoun Rey de France è de Naouarre*. A propòsit del contingut i com ho explica Dupuy diu que “Ader és essencialment un home de la terra gascona”. Noulet insisteix en aquesta vinculació gascona i assenyala: “Fier, comme on le voit de son origine, Adler fit suivre dans tous ses ouvrages son nom de l'épithète gascon”. (11)

L'altre llibre important és “*Lou Catounet Gascoun*”, publicat a Tolosa, “per la Vieuse de I. Colomiez. Imprimerie deu Rey”, l'any 1628. És una obra relativament curta, de 24

pàgines, que té cent estrofes de quatre versos, totes en llengua gascona i acaba amb un sonet en francès. La finalitat de l'obra és la clàssica del que se'n diu un "Cató" un llibre per a ensenyar coses bàsiques per anar pel món. Diu la primera estrofa:

"Si vòs saber quauque petit passatge
Per viver au mond sens tara, sa e net,
Escota, Amic, lo petit Catonet
On podes hèr lo ton aprendisatge" (12)

Al final, en el sonet en francès, dirigit als que no entenen la llengua original diu que la Musa Gascona, que és docta, rica i bella, ressona en el vostre vers i es fa escoltar pel llenguatge veí. La seva obra ha estat objecte d'estudi ampli en un colloqui fet a Lombez l'any 1991.

NOTES:

1. Wolff, Philippe (dir): "Les toulousains dans l'histoire" Toulouse (Privat) 1984. v. pp. v. p. 203.
2. Dupuy, André: "Histoire chronologique de la civilisation occitane" Montauban (Saber, Les Presses Graphiques") 1985, t. II, fascicle 1, pp. 325-326
3. Eloy, N.F.J: "Dictionnaire historique de la médecine ancienne et moderne" Mons, (H. Hoyois, Impr.) 1778. Hi ha reedició facsímil, Brussel·les, 1973. 4 vols. v. t. I, p. 36
4. Bayle et Thillaye: "Biographie médicale par ordre chronologique", Paris, 1855, reimpressió facsímil Amsterdam, (B.M. Israel) 1967, 2 vols. t I, pp. 518-519.
5. http://www.vialibri.net/552display/year_1623_1.html
6. A Tolosae (Typis Raymundi Colomerii, 1623). És un llibret petit i gruixut, en octau, però de 458 pàgines numerades, i tres taules. L'edició anterior, de 1620, és també de Tolosa, i l'impressor Bosco. N'hi ha una altra de 1621, pel mateix impressor.
7. Jeanroy, Alfred: "Poésie de Guillaume Ader, publiées avec notice, traduction et notes" Tolosa (Privat) 1904.
8. Pic, François: "'Essai de bibliographie des oeuvres imprimés, littéraires et médicales, occitanes, françaises et latines, de Guillaume Ader (1567?-1638). In Colloque, 'Guilhem Ader et son temps' (Lombez, 21-22 septembre-1991) Béziers (Gardy, edit) Centre International de Documentation Occitane (CIDO), 1993, pp. 143-189
9. Gardy, Felip: "Guilhem Ader (1567-1638)" Actes Colloque 'Guilhem Ader et son temps' (Lombez, 21-22 septembre-1991) Béziers (Gardy, edit) Centre International de Documentation Occitane (CIDO), 1993,
10. Dupuy, loc. cit. p. 325.
11. Noulet, J.B: "Essai sur l'histoire littéraire des patois du midi de la France aux XVI et XVII siècles". Paris (l. Téchener. Linr), 1859. v. pp. 49-53). V. p. 53, nota.
12. La grafia està actualitzada. Aquest text està tret de la xarxa: http://oc.wikipedia.org/wiki/Guilh%C3%A8m_Ad%C3%A8r